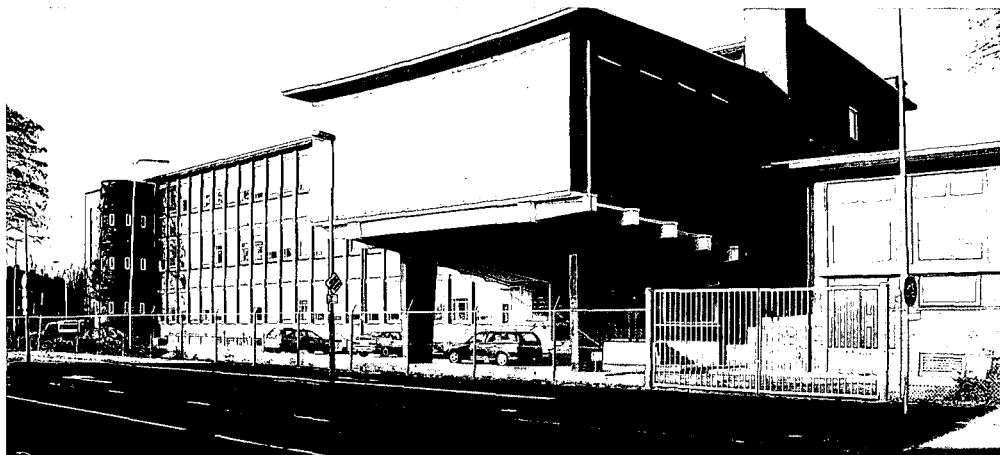

Industriële monumenten in Eindhoven

Hoewel de geschiedenis van de stad Eindhoven terug gaat naar de 13de eeuw is daarvan in het huidige stadsbeeld, behalve de structuur van de middeleeuwse stad, weinig terug te vinden. Het gehele gebied van de huidige stad omvatte enkele eeuwen geleden een zestal middeleeuwse parochiekerken. Daarvan is alleen de toren van de kerk van Woensel nog over. Een aarden wal met bakstenen stadspoorten uit de 16de eeuw was de enige getuige van een tijd, dat het de moeite loonde Eindhoven in te nemen. In de roerige eeuwen die daarop volgden heeft de stad dan ook veel te lijden gehad.

Het Klokgebouw langs de spoorlijn.

Niettemin heeft bouwhistorisch en archeologisch onderzoek, dat in de tweede helft van de vorige eeuw op gang kwam, duidelijk gemaakt dat, zoals bijna overal elders, achter latere gevels heel wat oude panden schuil moeten zijn gegaan, die pas werden ontdekt toen de sloper al klaar stond.

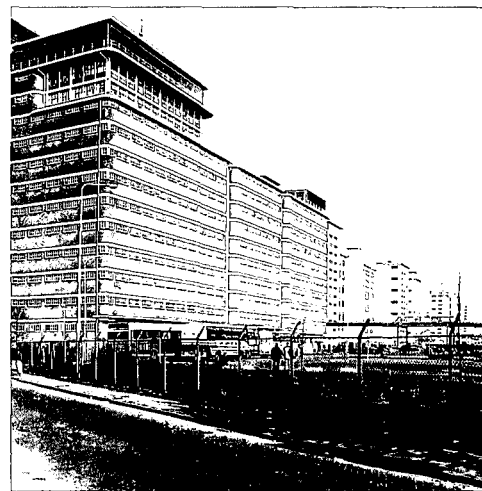
Aan het einde van de 19de eeuw waren de middeleeuwse kerken vervangen door neogotische kerken, die alle nog bestaan. De Catharinakerk uit 1861 op de plek van de oude middeleeuwse kerk, een ontwerp van *Pierre Cuypers*, is hiervan de meest opvallende en getuigt van de bloei, die de stad na een aantal eeuwen van een bescheiden bestaan, ontwikkelde.

In 1920 werden de oude stadskern en de omliggende dorpen samengevoegd tot één gemeente. In Eindhoven en de omliggende dorpen had zich in de 19de eeuw veel industrie ontwikkeld. De vestiging van Philips in 1891 vormde de aanzet voor een nieuwe groei. Het is dan ook niet verbazingwekkend, dat juist de industriële

monumenten zo sterk bepalend zijn voor grote delen van het huidige stadsbeeld en daaraan een eigen karakter geven. Een aantal van die monumenten is inmiddels op de rijkslijst geplaatst en daarnaast zijn er vele gemeentelijke monumenten.

Witte Dame

Aan de oostzijde van de Emmasingel, een deel van de oude stadswal, bouwde het Philips-concern zijn eerste fabriek. Daarna volgden het gebouw, dat thans wordt aangeduid als de *Witte Dame* en de lichttoren, beide uitgevoerd als monolithische betongebouwen, die zo karakteristiek zijn voor de vele productiegebouwen die later nog werden opgetrokken. Aan de oostzijde verrees vervolgens een kantoorgebouw, dat nu wordt aangeduid met de benaming *Bruine Heer*. Het laatste is een geheel bakstenen gebouw, naar ontwerp van *D. Roosenburg* (zie ook pag. 34-36), die nog lang zijn stempel zou

Het Veemgebouw vanaf de Beukenlaan gezien. Op de achtergrond de beide gebouwen, die samen met het Veem de 'Hoge rug' vormen en die de hoofdas van het complex blijven uitmaken in de huidige plannen. Foto's auteur.

Hoofdingang van het Natlab.

Luchthavengebouw Welschap. Foto Zita Messchaert.

drukken op de gebouwen en inmiddels ook de ontwerpen had gemaakt voor de overige gebouwen aan en rond de Emmasingel. Het gebied tussen Emmasingel en Willemstraat en de spoorlijn naar 's-Hertogenbosch werd vervolgens nagenoeg vol gebouwd. Dat gebeurde in een hoog tempo. Opvallend is dat daarbij de kantoorgebouwen en de laboratoria een meer representatief karakter kregen door de toepassing van baksteen, zoals bij de Bruine Heer al het geval was.

Hoge Rug

Tegelijkertijd ontstond het complex Strijp S tussen de Glaslaan (genoemd naar de eigen

glasfabriek van Philips die daaraan gelegen was), de Kastanjelaan, de Schootsestraat, de Beukenlaan en voornoemde spoorlijn. In dat complex waren opgenomen het zogenaamde Veembeouw aan de Beukenlaan en in het verlengde daarvan twee gebouwen die samen met het Veembeouw vanwege hun hoogte worden aangeduid als de *Hoge Rug*. De Hoge Rug en het karakteristieke Klokgebouw, dat langs de spoorbaan is gelegen, zijn op de Rijksmonumentenlijst geplaatst.

Natlab

De gemeentelijke monumentencommissie en de *Van Abbestichting* maken zich sterk voor het

behoud van het natuurkundig laboratorium, het zogenaamde Natlab, door plaatsing op de gemeentelijke monumentenlijst. Juist dat laboratorium was een broeiest waar veel uitvindingen zijn gedaan waarmee Philips groot werd, maar bovendien vormt het, ondanks de vele latere toevoegingen, een eenheid die in architectonisch opzicht waardevol mag heten. Voor het overige worden vele gebouwen van Strijp-S gesloopt.

Toen in 1940 de Tweede Wereldoorlog uitbrak waren beide gebieden, Emmasingel en Strijp-S nagenoeg volgebouwd. Rondom de fabriekskomplexen bouwde Philips woningen voor zijn personeel, waaronder het zogenaamde Philipsdorp, waarvan eveneens een deel als monument is aangewezen. De schade die de oorlog aanrichtte heeft niet tot gevolg gehad, dat de beide complexen hun eigenheid verloren. En zo behield Eindhoven een stuk cultureel erfgoed van enorme waarde en met een unieke betekenis.

H.H.M. Strijbos is lid van Heemschut Noord-Brabant.

Stilstand is achteruitgang, daar zijn we als civiele bouwers goed van doordrongen. Want net als monumentale gebouwen en pittoreske stadsgezichten moeten ook vestingwerken, bruggen en sluizen, kademuuren en overkluizingen zorgvuldig worden onderhouden. Zeker als ze van cultuurhistorische waarde zijn. Het is dus zaak om slagvaardig te reageren en maatregelen niet langer uit te stellen dan nodig is. Koninklijke Van Drunen heeft op het gebied van waterbouwkundige restauraties een brede ervaring opgebouwd. Zowel in onderzoek, planontwikkeling en hersteladvies, als in de uitvoering. Met respect voor het ambacht, dat spreekt vanzelf, maar ook met nieuwe funderings-, reparatie- en verankerings technieken. Niet voor niets immers is Van Drunen de vraag naar innovatieve oplossingen vaak een stap voor.

Koninklijke Van Drunen: aannemer met een vooruitziende blik

Koninklijke Aannemingsmaatschappij Van Drunen B.V.
Ertveldweg 33
Postbus 332, 5201 AH 's-Hertogenbosch
Telefoon (073) 648 16 11, Fax (073) 648 16 66
Internet: www.heijmans.nl

Koninklijke Van Drunen maakt deel uit van de divisie Beton- en Waterbouw van Heijmans N.V. en heeft vestigingen in 's-Hertogenbosch, Barendrecht, Meppel en Nijkerk.